

Divar qəzetinin baş redaktoru...

Jalə MÜTƏLLİMOVA

...“Müəllimim vardı, riyaziyyatçı idi. Ədəbiyyatı ağılına gəlməyəcək qədər güclü bilirdi. Hərdən zarafata salıb deyirdi ki, sən bilib bilməzsən bu iks, iqrəklərin içində nə qədər şeir, qəzəl, sevgi var...”

İnsan da belədir. Bilməzsən içində nə, nələrə keçir, nələr yaşayır... Onu uzun illərdir, həm də bir neçə tərəfləri ilə tanıyıram. İctimai fəal, jurnalist, həkim, yaxşı vətəndaş, dost yoldaş, çəkilmədən önə atılacaq qədər ürəkli qadın, yaxşı övlad və sair... Sizlərsə onu jurnalist və millət vəkili kimi tanıyırsınız. “Məktəb illəri”ndə danışa-danışa sizə Qənirə Paşayevanın başqa tərəflərini də göstərməyə çalışacağıq...

- Balaca bir qızı yadıma salaq. Adı Qənirə idi...

- Gəlin öncə ata-anasından başlayaq. Mən iki müəllimin qızı idim axı. Özü də iki idealist müəllimin. Atam uzun müddət məktəb direktoru işləyib. Həmişə bir sözü vardı. Deyirdi müəllimin öz övladı məktəbdə oxumağı, tərbiyəsi, bacarığı ilə seçilməyə, o müəllimin peşəsində yaxşı olduğuna dair iddiası olmamalıdır. Yəni, o müəllim peşəsini haqq eləmir. Elə müəllim məktəbdə işləməməlidir. Ola bilər məndən bu sözü görə kimsə inciyər, amma səmimi olmağı hər şeydən vacib bilərəm. İndi də atamın dediyi fikri təsdiqləyirəm. Məsələyə münasibətini elə o cürdür. Qaldı siz deyən balaca qıza. O qız daxil ailədəki bütün uşaqlar bu prinsipi görə yaşayıb, böyüyüb. Yəni, bizim çiyimizdə həmişə atamdan eşitdiyimiz o sözün ağır yükü, məsuliyyəti olub. Əslində, o illərdə dərin başa düşürəm ki, dünyanın ən böyük, ağır bildiyin o məsuliyyəti həm də ən fəxr olunması işiymiş.

- Atanızın daha hansı məsuliyyətləri tapşırığı var idi?

- Tələbi bu olurdu ki, onu mənəvi haqlarından məhrum etməyək. Yəni, həmişə və bütün işlərdə nümunə olmaqdan başqa yolumuz yox idi. Biz o yükü çiyinlərimizdə həmişə hiss eləmişik və ürəkdən çalışmışıq ki, atamın tələblərinə cavab verək.

- Nə qədər alımb?

- Məncə, alımb. Bizim bütün həyatımız oxumaq, öyrənmək, işləməklə keçib. Bu, indi də belədir. Biz o vaxt məktəbə, indi də işə gedib-gəlirik. Bitdi demirik. Məktəbdən və işdən sonra mütləq əlavə işlər görülür. Oxunmalı, öyrənməli hər şeyi oxuyub öyrənirik. Bu yaxşı vərdiş halına gəlib artıq bizdə. O vaxt bacı-qardaşla məktəbdən evə gələndə elə bilirdik məktəb də bizimlə evə gəlir. Çünki direktor və bir müəllimi gecə-gündüz başımızın üstündə idi.

- Məktəbiniz yadımdadır mı?

- Əlbəttə. Məktəbimizdən ötrü hərdən danışıram. Bu hissi ifadə etməyə çətinlik çəkərəm amma.

- Hansı məktəbi bitirmisiniz?

- Tovuzun Düz Qırıqlı kənd orta məktəbini. Bunu xüsusi vurğulayacağam, rayon yox, şəhər yox, kənd məktəbi. Niyəsini soruşmayın, özüm deyim. Mən o kənd məktəbindən danışaram ki, məsələn, onun divar qəzeti vardı, biz o qəzeti çıxarırdıq, mən baş redaktor idim. Məktəbə aid yeniliklər, dərslərini yaxşı oxuma-

yanlar, müəllimlərə təkliflər kimi işlər görür, yazılar yazırdıq.

- Şərəf lövhəniz necə, var idimi?

- Var idi. Orda da birincilər sırasında olmuşam. Amma heç vaxt sinif nümayəndəsi, ya da dəstə rəhbəri olmadım. O işlər xarakterimə görə deyildi. Mənim işim elə məktəb illərindən mətbuata bağlı olub. Ağılim kəsəndən məktəbin divar qəzetinin baş redaktorluğunu etmişəm. İndi mətbuatda bəzi yanaşmaları oxuyanda fikirləşirəm ki, bizim divar qəzetimiz onlardan heç də geri deyildi. Təəssüf, indi məktəblərdə ya belə qəzetlər yoxdur, ya da son dərəcə azdır. Amma adam o görüntü üçün danxır. İctimai işdir. Bu, məktəbin işində yaradıcı mühitin olub-olmadığının göstəricisidir. Bir də orada yazı yazıb söz demək, fikir söyləmək imkanı formalaşdırırdı uşaqların. Şəxsiyyət olaraq yetişməyin ilk addımlarından biridir bu. Özüni ifadə etmək bacarığını inkişaf etdirir.

- O divar qəzetində tənqid də olurdu mu? Yoxsa qorxurdunuz?

- Qorxmurdum. Yazırdıq. Şagirdlərə də, müəllimlərə də tənqidi fikirlərini yazırdıq. Şagirdlərin davranışlarına tənqidi yanaşmalar olurdu. Məsələn, o vaxt xoşagəlməyən vərdislərə nədir halda rast gəlirdi. Siqaret çəkən uşaqları açıq tənqid eləyirdik. Adbaad kimliklərini yazırdıq. Bu, çətin idi. Çünki uşaqlar özləri də, valideynləri də yaxşı qarşılamırdı. Bəzən mübahisə də yaranırdı, amma geri çəkilirdik.

- Bəs müəllimlər?

- Onlardan da umacaqlarımız olurdu. Məsələn, dərstdə görmək istədiyimiz, amma görmədiyimizi təkliflər şəklində yazırdıq. Biz, ümumiyyətlə, bütün informasiyaları bölüşməyi vacib və lazım bilirdik o illərdə. Məsələn, bir dəfə yazmışdıq ki, istəyirik bütün dərslərimizi bizə tarix fənnini keçən müəllim kimi keçsinlər. İndi həyatda deyil, amma Ziyad müəllim elə dərs keçirdi, elə bilirdin o tarixi hadisənin içində, həmin anı yaşayırsan.

- Nəyi və necə bölüşürdünüz? Bölişmək bacarıqdır, yoxsa istedad?

- Həm bacarıqdır, həm istedad. Bizim illərdə məktəbin bir qaydası vardı. Məktəbə gələndə evdən bizə iyirmi qəpik pul verirdi, cibxərcliyi olaraq. Sinfimizdə elə uşaqlar var idi ki, valideynləri həmin xırd məbləği uşağına verə bilmirdi. Böyük tənəffüs bizim nahar vaxtımız idi. Biz qəpiklərimizi toplayır, məktəb bufetindən nəşə alır, balaca süfrə düzəldərdik.

Qənirə Paşayeva: “Medalı mənə atam vermədi”

Mütləq o uşaqları da süfrəyə dəvət edirdik, onlarla aldığımızı bölüşürdük. Onlarsız kimsə əlini nəyəyə uzatmazdı. İndi elə bil bir az belə keyfiyyətləri yadırgayıb insanlar. Əslində, bölüşüb bilmək adamın ruhuna rahatlıq gətirir.

- Atanızın hansı keyfiyyəti daha çox yadımda qalıb?

- O, yaxşı mənada çılğın adam idi. Bir də adama heç vaxt irad tutmazdı. Əgər gördüyün iş, yazdığın yazı, danışdığın söz onu qane eləmir-disə, irad bildirmirdi. Dediklərində, yazdıqlarında “axsayan” məqama aid oxumalı hər şeyi əlinə verib, deyirdi ki, sən görək bunları da oxuyasan. Bu bizə onun nə dediyinin aydın izahı olurdu. Çox obyektiv müəllim və insan idi. Evdə bizim, məktəbdə isə uşaqların nə düşündüklərini diqqətlə dinləyən adam idi.

- Məktəbinizə gedirsiniz mi?

- Əlbəttə, gedirəm. Bayaq sizə məktəbin divar qəzeti haqda geniş danışdım. Onun bəzi səs-küylü buraxılışlarını indi də məktəb divarında xatirə kimi çərçivələyib saxlayırlar. Bunu görəndə mənə inanılmaz dərəcədə xoş olur. O çərçivəli divar qəzetlərini görəndə elə bil övladımı görə ana kimi olurdu birinci dəfə. Elə bildim bir anlıq o balaca qızda döndüm və məktəbin dəhlizində baş redaktor kimi yenə də qürurla dolaşacağam bu saat. Amma bu, cəmi bir an oldu... Çox təəssüf...

- Müəllim ailəsində böyümüsünüz. Başqaları altı saat dərs keçib, sizin evdə də məktəbiniz olub. Maraqlıdır, uşaq kimi oyununuzun adı da “məktəb-məktəb” idimi?

- Standart uşaqlar kimi deyildik biz. Səmimi deyirəm, bəlkə kimsə bu durumundan narazı olub. Mən çox şükür eləyirəm həmişə. Savad və təhsil mənim üçün tək dərsdə deyildi. Məktəbdənkənar əyləncəyə gəlincə, dram dərnəyinə qatılırdım. Biz o dərnəkdə bir dəfə “Ölümlər”i səhnələşdirmişdik. Özü də geyimi, qrimləri, yəni bütün dəm-dəsgahı ilə. Rolumuza uyğun paltarları evdən anamın şkafindan götürürdüm. Bu, gözəl əyləncə və maraqlı iş idi. Ədəbiyyat dərslərində də səhnələşdiriyimiz epizodları oynayırdıq. İstəyirdik uşaqlar da görsün. İndi də məktəblərdən belə tamaşalarla bağlı dəvətlər alanda mütləq bütün işləri təxirə salıb gedirəm. Bu gün belə dərnəklərin olmasına böyük ehtiyac var. Belə dərnəklər, tədbirlər uşaqları pis vərdislərdən yayındırır. Sonra məktəbin musiqi ansamblında ifa edirdim. Xüsusi bir səsim yox idi, amma xor dərnəyinə də qatılırdım. İndi deyirlər musiqi məktəbinə niyə qoyuruq uşağı? Musiqiçini istəmirik axı! Anlarımlar ki, şort təkə o deyil uşaq musiqiçisi olsun. İxtisaslaşmış məktəblər uşaqların mədəniyyət, incəsənət, musiqi zövqünü istiqamətləndirir. Bayağı şeylərdən uzaq olurlar.

- Siyasi fəaliyyətdə qədər həm də jurnalist kimi çalışırdınız. İndi ictimai-mətbuat başqa bir tərəfiniz var, şeir yazırsınız, kitablarınız çap olunur. Bu istedadınız nə zamandan var idi?

- Uşaqlıqdan balaca hekayələrim məktəbin divar qəzetində çıxırdı. Şeirlərim də var idi, təkə atam oxuyurdu. Sonralar israr elədi ki, çap etdirim. Mən deyirdim siyasi jurnalistika ilə məşğulam, şeirlər hobbidir, yaxşı çıxmaz. Atamın vəfatından sonra bəzilərinə çap etdirdim. Sonra bir neçə mahnı yarandı sözlərimə. Beləcə, qalanların da çap olunmasına yol açıldı. Amma heç vaxt şairlik iddiam olmayıb, olmayacaq da.

- Məktəbi əla qiymətlərlə bitirmisiniz, amma medalsız, niyə?

- Bəlkə, Azərbaycanda az sayda uşaqlardanam ki, belə bir halla qarşılaşmışam. Medalı mənə atam vermədi. Direktor idi, əvvəlcədən mənə dedi qızım, qızıl medalın olmayacaq. Çox pis oldum. Bilirsiniz ki, bizim illərdə qızıl medal alanlar istədikləri ali məktəbə yalnız bir imtahan verib girirdilər. Mənim haqqım olsa da, bundan istifadə edə bilməyəcəkdim. O üzdən hədsiz pis oldum. Özü də ailəmin, daha çox anamın istəyi ilə Tibb Universitetinə imtahan verməyi düşünürdüm. Dörd imtahan verməli olduğum halda cəmi bir imtahan verəcəkdim. Atam bilirdi ki, dörd imtahan çox ağır məsələdir və onlardan keçmək də o qədər asan iş olmayacaq. Bu riski bilib-bilə mənə medaldan məhrum elədi. Dedi “başqa cür davranırsan, yaxşı olmayacaq. Həm də inanıram ki, özüni orda bacaracaqsan. İstəmirəm kimsə danışsın ki, qızına medal verdi. Mən bu sözü qəbulla bilmərəm”. O zaman sənədlərimi qəbul eləyən adamlar da dedilər ki, bu qiymətlərlə niyə qızıl medal almamısan? Cavab verdim ki, atam direktor olduğuna görə vermədi. Çox təəccüblənmişdilər. Əslində, atam elə düz eləmişdi. Mən də indi onun kimi edərdim. Tibb Universitetinə qəbul oldum, amma istiqamətim tamam başqa oldu. Bayaq da dedim ki, Tibb Universitetinə anamın istəyi ilə qəbul olmuşdum. Baxmayaraq ki, arzum BDU-nun jurnalistikası idi. O söz vermişdi ki, tibb sahəsinə seçsəm, yazmağıma, ictimai həyatıma da icazə verəcəklər. O üzdən onların istədiyini elədim. Tibb sahəsi üzrə oxudum, həm də yazılar yazıb, ictimai fəaliyyətə başladım. Açıq, sonradan fikir verdim ki, BDU-nun jurnalistika fakültəsindən gələn uşaqların çoxu daha çox ədəbiyyatçıları xatırladı. Yəni peşəkarlıq bacarıqları yüksək deyildi. O üzdən düşündüm yəqin yaxşıdır elə bu cür etməkdir. Yəni jurnalistikamı bitirmədən yazmaqdır. Sonradan isə ikinci ixtisas kimi BDU-nun beynəlxalq münasibətlər fakültəsini oxudum.

- Siyasətdə olan qadınlar bəzən sərt olur, bəzən susmağa məcbur qalırlar. Sizin qədər həssas adama bu kateqoriyadan biri olmaq çətin deyil?..

- Bir insanın ən böyük uğuru vicdanının rahat olmasıdır. Ona görə mən bütün məsələlərdə qərarlarımı elə verməyə çalışıram ki, vicdanım mənə rahat təməlin. Bəzən qərarlarım kimlərsə doğru görünməyə bilər. Amma həmişə çalışıram ürəyimi də, ağılımı da dinləyirəm. Bilirəm ki, mənə doğru yönəldəcək ikisi də. Vicdanım da səylərində ağrımayacaq.

- Həmişə vicdanlı olmaq mümkündür mü?

- İstədiyiniz qədər vicdanlı olmaq mümkündür. Bu, insanın özünə, şəxsi istəyinə bağlı məsələdir. Mən heç zaman insanların taleyini zərbə altına qoyub qərar vermədim və bundan sonra da verməyəcəyəm. Vicdanı və mərhəməti olmayan insanlar cəmiyyətin ən qorxulu varlıqlarıdır.

- Bəzən adama elə gəlir sizdə ifrata varmalar olur. Biri elə bu mərhəmətinizin zərbsinin özünü qayıtdığı məqamlar olubmu?

- Bu, ifrat deyil. Sadəcə, beləyəm. Yəni xarakterdir. Qaldı zərbə, o qədər olub ki... Heç zaman peşiman olmamışam, amma... “Kaş eləməsəydiniz” deməmişəm, “eləməliydim” söyləmişəm yenə də. Ola bilər, bəlkə, həmin zərbələri alanda bəzi şeyləri itirmişəm, amma itirdiklərimin qarşılığında qazandığım mənəvi uğuru heç nəyə dəyişməyə bilmərəm. Yəni itirəcəyim şeylər dünyada qoyub gedəcəyimdən ibarət olub. Qazandığım həmişə mənə qalacaq, yəni mənəvi şeylərdir. Özümə və mədəniyyətimə aid olanların üstündə daha çox əsirəm. Təkrar qazana bilməyəcəyim şeylərdir bunlar. O üzdən itirmək çox qorxuludur...

...Söhbətin əvvəlində demişdim ki, onu sizə bir neçə aspektdən təqdim etməyə çalışacağam. Alındı, ya alınmadı, bunu deyə bilmərəm. Bir onu bilirəm ki, o, uğradığı ən böyük xəyanətin qarşısında da sevgi ilə dayanıb. Sərt, kobud, kinli olmayıb. Niyəsini soruşanda deyir ki, hərə yaranırdan bir missiyanın icraçısıdır həyatda. Mənim missiyam nə qədər ağırdan zərbə alsam da, elə yürüdüyüm yolda yürüməkdir. Bu yolda mənə ehtiyac olduğumu duyanda dayanmamaq, gərəkeni eləmək, yəni də yürümək, yürüməkdir...Bəs hara qədər? Lap sona qədər...Bizi hər yerə və yaxşı sonlara insanlığa olan sevgi aparır...

“Məktəb illəri”

